

of social relations is still insufficiently stable and needs to be streamlined by the state. It is particularly relevant to Ukraine, which is at a transitional stage of development, accompanied by reforms of public and state institutions.

The efficiency of the interpretation of rules of law and the publication of an interpretative act depend on the stability of society, legality, and observance of constitutional norms. For example, Article 23 of the Constitution of Ukraine states: «Everybody has a right to free development of the personality, if rights and freedoms of other people are not violated.» It is clear that in this case, the official interpretation of the rules of law that infringes on someone's rights, freedoms, legitimate interests cannot be considered effective.

The problem of the effectiveness of interpreting acts as a legal institution in the context of the transformation of social relations under a number of circumstances has gained the highest priority both in practical and in theoretical sense.

In the legal literature, there is no consensus on the effectiveness of the legal norms and the effectiveness of the interpretative act. The term «effectiveness» is used in the meaning of the result, the consequence of any phenomenon. It is also used to refer to science in general and to general scientific categories.

One of the important factors in ensuring the effectiveness of the legislation is the quality of the law of Ukraine and acts of interpretation of the law. The quality of the law and interpretative act depends on how its content takes into account the need to regulate the appropriate social relations, how correctly this content is determined from the standpoint of legal techniques.

Key words: *act of interpretation, rule of law, ensuring effectiveness, interpretative act, efficiency of interpretation, observance of constitutional norms.*

Стаття надійшла 21 серпня 2018 р.

УДК 340.132.1

**В. В. Новіков,
В. С. Боровікова**

ПРО МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ

Досліджено теоретичні аспекти поняття і структури механізму реалізації прав і свобод людини, проаналізовано його складові. Розглянуто різні підходи вчених до механізму реалізації прав і свобод людини, зокрема, діяльнісний та інструментальний.

Зауважено на етимологію слова «механізм», що означає взаємоузгодженість частин, елементів і передбачає певну стадійність. Детально вивчено правозастосовну діяльність як елемент механізму реалізації прав і свобод людини. Встановлено, що певний інтерес становить роль юридичної відповідальності як специфічної гарантії захисту прав і свобод людини. Зроблено

відповідні висновки та внесено пропозиції щодо прав і свобод людини та механізм їх реалізації.

Ключові слова: механізм, права людини, механізм реалізації прав і свобод людини, міжнародний механізм реалізації, правові гарантії, юридична відповідальність, юридичний обов'язок.

Постановка проблеми. У правовій демократичній державі важливого значення набувають всебічний розвиток прав і свобод людини та їх забезпечення. Саме забезпечення прав і свобод людини є центром уваги правової науки.

В Україні права і свобода людини становлять одну з найважливіших проблем, їх визнання, гарантування, реалізація і захист – основне завдання держави, оскільки принцип пріоритету прав і свобод людини, закріплений в Конституції України (ст. 3), становить зміст її правової політики.

Отже, діяльність держави повинна бути спрямована насамперед на захист законних інтересів людини; створення соціальних, правових, організаційних й економічних умов, що забезпечують права і свободи, і вільний розвиток людини.

Важливим напрямом державної політики є реалізація закріплених у Конституції, законах України, ратифікованих міжнародних договорах норм і принципів у галузі прав людини, зокрема створення відповідних органів формування певних механізмів, які б забезпечували їх реалізацію. Рівень забезпеченості прав і свобод людини свідчить про культурний, соціальний рівень розвитку суспільства і держави загалом. Забезпечення реалізації прав і свобод людини – це основна ознака сучасного демократичного, цивілізованого суспільства. Ця специфічна діяльність держави передбачає створення необхідних юридичних умов, за яких реалізація цих прав і свобод є максимально ефективною. Основною умовою є законодавче закріплення прав і свобод людини, що сукупно становить правовий статус громадян і є передумовою їх забезпечення [1, с. 30]. Тому питання про складові механізму реалізації прав і свобод людини постійно знаходиться і буде знаходитися в центрі уваги науковців.

В юридичній літературі були спроби вироблення загальнотеоретичної моделі механізму правового регулювання захисту прав і свобод людини [2, с. 6].

Стан дослідження. Загальнотеоретичному аспекту дослідження механізму реалізації прав і свобод людини присвячували свої праці і вітчизняні, і зарубіжні вчені, а саме: С. Алексеев, О. Белянська, Я. Болотіна, Є. Бородін, М. Вітрук, К. Волинка, І. Голосніченко, В. Колпаков, В. Копейчиков, О. Лукашева, О. Негодченко, В. Новіков,

Т. Омельченко, О. Пашкова, С. Петков, М. Рабінович, Ю. Пацюрківський, О. Смірнова, Т. Фалькіна, Н. Фабер та ін.

Натомість сьогодні у науці немає єдиної однозначної теоретичної конструкції цього механізму.

Наявні різні підходи трактування набору елементів механізму реалізації прав і свобод, недостатня розробленість цієї проблеми створюють труднощі для практичної реалізації прав і свобод.

Відтак **метою** публікації є висвітлення теоретичних аспектів механізму реалізації прав і свобод людини. Для досягнення мети необхідно систематизувати основні підходи до визначення механізму реалізації прав і свобод людини і дослідити складові елементи цього механізму.

Виклад основних положень. Механізм як предмет дослідження в юридичній науці цікавив учених і активно розроблявся в 60-ті роки ХХ ст. Досліджувався механізм правового регулювання, механізм дії права, механізм забезпечення прав.

Розглядаючи теоретичні основи механізму реалізації прав і свобод, варто зауважити на етимологію слова «механізм». Воно походить від грецької «*mechane*» – «машина або знаряддя» і визначається як система тіл, пристрій, що передає рух. Інакше кажучи механізм – це система, устрій, процес. Будь-який механізм як сукупність взаємоузгоджених частин повинен функціонувати і передбачає певну стадійність. Слово «функціонувати» означає діяти, виконувати свої функції. Тобто механізм повинен працювати, а механізм реалізації прав і свобод повинен діяти так, щоб права і свободи людини були реалізовані повною мірою.

Термін «механізм», як правило, використовується у технічних науках. Однак він застосовується ще й в економіці, філософії і юридичних науках.

Науковці розглядають механізм реалізації прав і свобод людини по різному. Одні – як сукупність елементів, правових або юридичних засобів (факторів), інші як діяльність, комплекс дій.

Так, у межах інструментального підходу, з деякими відмінностями у поглядах, низка авторів (С. Алексєєв, О. Малько, С. Рабінович, Т. Фалькіна та ін.) визначають механізм реалізації прав як блок регулятивних та охоронних правових засобів різного рівня, сукупність юридичних засобів, за допомогою яких втілюється об'єктивне і суб'єктивне право, реалізуючись у фактичній поведінці суб'єктів. На їх думку, вирішальна роль у механізмі реалізації належить правовим засобам, які, власне, і становлять його зміст. Від правильності їх вибору залежить результат досягнення мети правового регулювання, забезпе-

ченість ефективності права загалом. До правових засобів відносять норми і принципи права, правозастосовні акти, юридичні факти, суб'єктивні права, юридичні обов'язки, заборони, пільги, заходи заохочення і покарання.

Автори наводять різний перелік правових засобів (інструментів), які сприятимуть реалізації прав і свобод. Їх вибір залежить від обраної мети. Комплексний аналіз правових засобів в механізмі реалізації прав і свобод визначить, які саме правові засоби є головними і ефективними.

Прибічники діяльнісного підходу (О. Негодченко, Ю. Пацурківський) під механізмом реалізації розуміють комплекс взаємозалежної правової діяльності носія права і зобов'язаних суб'єктів (правозастосовних органів), спрямовану на те, щоб особистість користувалася соціальним благом. Із визначень цих авторів у механізмі реалізації прав і свобод людини привертає увагу наявність у ньому єдності діяльності. Це діяльність людини і державних органів, спрямована на досягнення остаточної мети механізму – ефективну реалізацію прав і свобод. Причому діяльність людини – носія права, характеризується як правомірна, часто активна (при безпосередній реалізації прав і свобод). А діяльність держави проявляється через здійснення функцій – охорони, захисту, контрольної, правозастосовної функції тощо.

Сьогодні діяльнісний підхід вважається більш перспективним. У правових дослідженнях він може бути застосований до явищ такого класу, як механізм реалізації права, дія норми права тощо і дає змогу ставити та вирішувати складніші науково-пізнавальні завдання, що підтверджується розширенням його пізнавального інструментарію [3, с. 166]. Діяльнісний підхід дає можливість розглядати механізм реалізації прав і свобод як систему взаємопов'язаних видів правової діяльності, а також юридично значущі результати цієї діяльності.

Механізм як предмет дослідження в юридичній науці став цікавим для вчених і піддався активній розробці в 60-ті роки ХХ ст. Досліджувався механізм правового регулювання, механізм дії права, механізм забезпечення прав.

Досліджуючи механізм реалізації прав і свобод людини, автори відокремлюють в ньому елементи і певні стадії (етапи). Всі складові взаємопов'язані, доповнюють один одного, мають своє призначення та виконують певну функцію.

Майже всі автори до елементів механізму реалізації прав і свобод людини відносять систему гарантій прав і свобод; систему *охорони* і *захисту* прав і свобод, правозастосування, юридичний *порядок* реалізації прав і свобод, юридичну відповідальність, нормативне

закріплення суб'єктивних прав, реалізацію суб'єктивних прав, відновлення порушених прав. Натомість окремі автори захист, охорону і реалізацію прав і свобод відносять до *стадій* механізму реалізації (О. Негодченко).

Запропонована В. Копейчиковим наукова концепція реалізації прав і свобод охоплювала: 1) передбачені нормами права або діловими звичаями певні дії, які повинні здійснити державні чи громадські органи і громадяни, щоб реально здійснити суб'єктивні права; 2) захист прав і свобод, їх поновлення; 3) правову культуру, правову свідомість; 4) гласність правових актів [4, с. 18].

Отже, автори, аналізуючи поняття механізму реалізації прав і свобод, знаходили свої особливі сторони, які, на їхню думку, були обов'язковими під час характеристики цього механізму і повинні бути включені до його елементів. Тому чітке трактування механізму реалізації прав і свобод, знання всіх його елементів дасть змогу ефективніше здійснювати правореалізаційну діяльність.

Механізм реалізації прав і свобод людини покликаний гарантувати фактичну реалізацію прав і свобод, попереджувати їх порушення і сприяти їх поновленню. Одне з основних місць в ньому займають гарантії, під якими розуміють умови і засоби, що забезпечують фактичну реалізацію та всебічну охорону прав і свобод людини. Обов'язок держави – створення правових гарантій для реалізації людьми своїх законних інтересів і цілей. Для підвищення ефективності їх реалізації в системі гарантій слід виокремити: гарантії, які спрямовані на створення умов сприятливої обстановки для користування основними правами і свободами, виконання обов'язків і гарантії, які виступають як способи, прийоми і методи охорони та забезпечення прав і свобод. Провідне місце у системі гарантій займають організаційні гарантії, спрямовані на створення умов для ефективного здійснення прав і свобод. До змісту організаційних гарантій входять: формування державою основних напрямів роботи у певній сфері, державний контроль, аналіз стану прав і свобод людини тощо. До сприятливих умов, що сприяють реалізації прав і свобод людини, відносять: рівень розвитку демократії, політичний режим, економічний потенціал суспільства, ступінь розвиненості законодавства, рівень правосвідомості, культури, точність механізму попередження порушень прав, їх повне і швидке поновлення [5, с. 174].

Деякі автори пропонують розглядати механізм реалізації прав і свобод у взаємодії з процесом дотримання особистістю юридичного обов'язку, розкриваючи їх взаємовплив. Відповідність прав і свобод людини юридичним обов'язкам є однією з важливих умов їх успішної

реалізації. Права та обов'язки в будь-яких правовідносинах є найважливішими і необхідними умовами нормального людського спілкування. У їх нормальному співвідношенні, що припускає взаємозв'язок і взаємозалежність різних інтересів, виражається реальний вигляд правової держави, забезпечується баланс і динамізм правового регулювання [6, с. 117].

Як необхідну складову механізму реалізації прав і свобод виокремлюють юридичну відповідальність. На наш погляд, виділення юридичної відповідальності як складової механізму має вагоме значення. Юридична відповідальність – це виконання обов'язку на основі державного або прирівняного до нього суспільного примусу, а в позитивному правовідношенні – опосередковане державним примусом виконання обов'язку [7, с. 85]. Її роль в механізмі реалізації прав і свобод виявляється у декількох напрямках. По-перше, відповідальність є необхідним елементом системи гарантій прав і свобод людини, без неї немає справжньої свободи. Вона є специфічним видом правових гарантій, оскільки забезпечує захист і охорону прав і свобод людини шляхом гарантування виконання державними і місцевими органами влади, їх посадовими особами своїх обов'язків, що кореспондують правам та свободам людини. По-друге, відповідальність є необхідною умовою ефективної діяльності держави з досягнення певних соціально-значущих цілей, що виражають взаємний інтерес людини і держави. По-третє, необхідною умовою ефективності механізму реалізації прав і свобод є знання кожного про її існування, уявлення про те, що таке відповідальність, як вона застосовується і чітко розуміння її невідворотності. В цьому разі йдеться про так звану активну або проспективну (позитивну) юридичну відповідальність. Як добровільна форма реалізації юридичної відповідальності, що полягає в свідомому та ініціативному виконанні моральних юридичних й інших обов'язків, вона схвалюється або заохочується державою. Протиставляється такій поведінці пасивна, ретроспективна (негативна) юридична відповідальність, яка засуджується і має негативні наслідки у вигляді покарання. У будь-якому разі включення юридичної відповідальності в механізм реалізації прав і свобод людини як необхідного елементу є важливим і вирішальним для здійснення прав і свобод людини та сприяє утвердженню законності в суспільстві та державі, формуванню законослухняності.

Одним з елементів механізму реалізації прав і свобод людини є *правова свідомість*. Не всі автори відносять правосвідомість до структурного елементу механізму реалізації, але і не заперечують значущість психологічних аспектів у процесі реалізації прав і свобод.

Як динамічне явище, правова свідомість є однією з основ нормального функціонування правової системи загалом. Це оцінка права, що є у суспільстві, яка виражає критику чинного права і формує певні надії і побажання до правової сфери, її змін, яка визначає, що вважати правомірним, а що неправомірним [8, с. 573]. Правосвідомість включається в роботу на стадії реалізації права і має велику роль в його формуванні. Виступаючи необхідним засобом переведення вимог правових норм до їх практичної реалізації, масова (буденна) правосвідомість здійснює важливі функції усвідомлення і конкретизації суб'єктивних прав і обов'язків. Вона сприяє формуванню навичок поведінки, які призводять до того, що соціально-корисний варіант поведінки обирається особою майже автоматично [9, с. 93].

Як вже зазначалося, в механізмі реалізації прав і свобод особливого значення набуває активність носіїв прав. Е. Лукашева акцентує на значенні в механізмі реалізації прав і свобод психологічних особливостей людини, відношення останньої до своїх прав. Йдеться про компоненти соціально-психологічної регуляції поведінки людини: інтереси, цілі, мотивацію і волюву активність, соціальні установки. Всі компоненти регуляції виступають як єдина система і їх аналіз дає змогу виявити ефективність реалізації прав і свобод людини [10, с. 75]. Інтерес виступає певним стимулом реалізації прав і свобод, а активність полягає в бажанні людини скористатися правом, здатності і готовності людини захистити свої права у випадку їх порушення. Соціально-психологічні фактори є особливою рисою *механізму безпосередньої реалізації прав і свобод* людини, який становить комплекс правових засобів, а також самостійних дій особистості по реалізації своїх прав і свобод з метою їх більш повного і ефективного використання. До структури механізму безпосередньої реалізації прав О. Белянська відносить такі елементи: правові норми; юридичні факти; діяльність особистості з реалізації свого права; охорона і захист прав особистості, включаючи самозахист; процедури; гарантії [11, с. 78].

Саме в механізмі безпосередньої реалізації прав і свобод людини самостійним елементом, який відображає сутність цього механізму, є *процедурно-правовий порядок*. Йдеться про ініціативний порядок реалізації прав і свобод, за якого особистість сама організовує їх здійснення. З урахуванням цього можна сказати, що безпосередня реалізація прав людини полягає в активних діях людини, спрямованих на самозахист.

Необхідно зазначити, що для реалізації певних прав і свобод потрібні і самостійні дії особистості, і правозастосовна діяльність спеціальних органів державної влади. У таких випадках реалізація

прав і свобод людини забезпечується шляхом використання спеціальних правозастосовних процедур. Це насамперед права і свободи, користування якими пов'язане із задоволенням виключно важливих інтересів і потреб людини й одночасно інших осіб. Відтак вирізняють ініціативний порядок і процедурно-правовий порядок, при якому законодавчо з тим або іншим ступенем визначеності передбачається спосіб реалізації людиною своїх прав і свобод, встановлюючи види процедурно-правового порядку. Ця форма передбачає правозастосовну діяльність [12, с. 262–263].

Отже, одним з головних, на наш погляд, елементів механізму реалізації прав і свобод людини є *правозастосовна діяльність*. Вона безпосередньо пов'язана з реалізацією прав і свобод людини, тому що виконує найістотнішу функцію в механізмі реалізації прав і свобод – індивідуально-правове регулювання.

У деяких випадках необхідним елементом забезпечення прав є спеціально виданий компетентним органом виконавчої влади акт застосування права [13, с. 90]. Необхідність у застосуванні норм права з'являється у випадках: а) коли суб'єктивні права і юридичні обов'язки не можуть виникнути і реалізуватися без дозволу держави; б) коли правовідносини, що виникають на підставі норми, настільки важливі для особи, суспільства, держави, що в кожному конкретному випадку державні органи засвідчують і контролюють законність дій суб'єктів; в) якщо виникає спір, що має юридичне значення, а сторони не в змозі самостійно його вирішити; г) коли для виникнення правовідносин слід офіційно засвідчити наявність або, навпаки, відсутність юридичних фактів; г) коли треба вдатися до державного примусу, тобто коли вчинено правопорушення і необхідно визначити відповідну міру стягнення до правопорушника [14, с. 103]. Під час реалізації прав, основою яких є матеріальні та інші блага або які зачіпаються суспільні інтереси, обов'язково необхідний державний контроль у вигляді правозастосування.

У юридичній літературі також виокремлюють такі функції правозастосовної діяльності: охоронну; регулятивну; правозабезпечувальну; організаційно-виконавчу тощо.

Охорона і захист прав і свобод покладається на державні органи. Захист прав означає дії з відновлення порушених прав. Охорона прав людини включає нормативний і організаційний елементи. Нормативний елемент – це все законодавство: заборони, певні стандарти, інструкції з виконання обов'язків посадовими особами, санкції (позитивні та негативні); організаційний елемент включає постійну профілактичну, виховну, контролюючу, наглядову та іншу роботу державних органів та установ, органів місцевого самоврядування.

Охорону прав і свобод виокремлюють як окрему стадію в системі забезпечення прав і свобод людини. Вона має свої цілі та завдання, котрі вирішуються владно-примусовими заходами. Саме на цій стадії реалізації прав і свобод вноситься спеціальний акт правозастосування. Його виконання створює умови для подальшого процесу реалізації людиною прав і свобод. Акти правозастосування виступають як правові засоби і позначають завершальний етап досягнення цілей і задоволення відповідних інтересів. До функцій актів правозастосування відносять організаційне забезпечення, державний контроль за правильністю реалізації прав і свобод, індивідуальне регулювання суспільних відносин (конкретизація змісту прав, підстав, порядку і меж їх реалізації, індивідуалізацію інших юридичних фактів, з якими пов'язане подальше здійснення прав тощо) [15, с. 88].

Права і свободи людини інколи потребують міжнародного захисту. Окрім механізму реалізації прав і свобод людини, який діє в конкретній державі, функціонує і міжнародний механізм реалізації – як комплекс засобів та інститутів, що використовуються державами для забезпечення реалізації міжнародно-правових норм. Він складається з двох взаємопов'язаних компонентів – міжнародного правового (конвенційного) механізму і міжнародного організаційно-правового (інституційного) механізму.

Міжнародний правовий механізм реалізації включає: 1. Правозабезпечувальну нормотворчість («створення «пробних» норм, створення основних норм права); конкретизацію (здійснюється або одночасно із створенням первинних, основних норм, або в процесі їх реалізації). 2. Тлумачення. 3. Міжнародний контроль (здійснюється або індивідуально, або з допомогою національних засобів, або шляхом використання міжнародного інституційного механізму, міжнародних органів, організацій, комітетів тощо). 4. Правозастосування – заснова на на нормах міжнародного права індивідуальна або колективна діяльність держав чи інших суб'єктів щодо забезпечення реалізації норм у конкретних ситуаціях. Складається із таких стадій: з'ясування фактичних обставин; отримання інформації про обставини реалізації; юридична кваліфікація і прийняття рішення.

Правозастосовні акти в міжнародному механізмі реалізації – це акти, що передбачають заходи забезпечення: заходи сприяння реалізації (надання допомоги в розробці національного законодавства, пропозиції та рекомендації щодо вдосконалення право-реалізаційного процесу тощо) і заходи впливу (припинення договору, відшкодування збитків, виключення з міжнародного спілкування, економічні та інші санкції) [16, с. 115–118].

Висновок. Якщо структурно розглянути механізм реалізації прав і свобод, то він матиме вигляд двох підсистем, що взаємодіють і взаємодоповнюють один одного: підсистема забезпечення реалізації прав і свобод – створює умови, що дозволяють без перешкод користуватися правами і свободами (юридичні, організаційні, правові гарантії, правовий режим, охорона і захист, державний контроль); підсистема дій людини з користування благами, правами і свободами (активні правомірні дії людини).

Відтак слід зазначити, що багатозначність поняття механізму реалізації прав і свобод пояснюється складністю цього явища, багатством його змісту та різноманітням властивостей і складових. Комплексний науковий підхід до вивчення механізму реалізації прав і свобод людини допоможе знайти і виділити в ньому те необхідне, без чого він не може існувати або повноцінно функціонувати. Для розкриття сутності механізму реалізації прав і свобод людини з метою визначення його ефективності доцільно розкривати зміст кожного елемента і вивчати їх у взаємозв'язку.

Також особливого пізнання в механізмі реалізації прав і свобод потребує система прав і свобод. *По-перше*, головним кроком на шляху до їх реалізації є їх нормативне закріплення. Реалізовуватись можуть лише ті права, які юридично закріплені в законі, в іншому разі останні не вважаються «правами людини», а трактуються як певні ідеї, вимоги політичної, моральної, правової свідомості суспільства. Своєю чергою, законодавець може закріплювати тільки такі права, для здійснення яких сформувалися соціально-економічні та політичні передумови, що впливають з реальних суспільних відносин. Проголошення прав і свобод, їх законодавче закріплення викликається потребами розвитку суспільства, необхідністю його життєвих процесів. Їх обсяг пов'язаний принципами і нормами природного права, умовами соціальних взаємозв'язків людей, станом економічного розвитку суспільства, і, відповідно, ефективність реалізації прав і свобод залежить від рівня суспільства загалом. Але, не дивлячись на те, що проголошення тих чи інших прав без можливості їх реалізації є лише їх декларацією, головним фактором, однак, виступає їх закріплення у законі, саме визнання їх державою відкриває шлях боротьби за реалізацію суб'єктивних прав [17, с. 126–127]. *По-друге*, всебічне вивчення, групування прав і свобод дозволить визначити в подальшому шляхи підвищення ефективності їх реалізації, оскільки різні категорії прав і свобод відрізняються процедурою реалізації. З огляду на це існує необхідність у дослідженні та певній систематизації тих прав, які важко реалізуються, визначенні змісту кожного права, які правомочності

людини воно охоплює, та аналізі причин, які перешкоджають реалізації прав і свобод. Також було б доцільним здійснити порівняльний аналіз національного і зарубіжного законодавства, правозастосовної практики, теоретичних наукових досліджень у сфері реалізації окремих прав і свобод, і на основі отриманих результатів виробити концепцію механізму реалізації прав і свобод з відповідними практичними рекомендаціями щодо їх реалізації.

Удосконалення конструкції механізму реалізації прав і свобод повинно здійснюватися на основі всіх теоретичних розробок, з урахуванням інструментального і діяльнісного підходів, які можуть використовуватися, взаємодоповнюючи один одного. Механізм реалізації прав і свобод становить динамічну систему, яка чуттєво реагує на різні зміни у суспільстві: соціальні, політичні, правові. Тому він потребує постійного дослідження, розвитку і коригування.

1. Бутнев В. В. Понятие механизма защиты субъективных гражданских прав. Механизма защиты субъективных гражданских прав. Ярославль, 1999. С. 6.

2. Волинка К. Забезпечення прав і свобод в Україні: теоретичні і практичні аспекти. *Право України*. 2002. № 1. С. 30.

3. Гусарев С. Д. Діяльнісний підхід у структурі методології сучасного правознавства. *Право України: Респ. юрид. журнал*. 2014. № 8. С. 160–166.

4. Копейчиков В. В. Реализация субъективных прав граждан. *Советское государство и право*. 1984. Вып. 3. С. 18.

5. Копейчиков В. В. Реализация прав граждан в условиях развитого социализма. М., 1983. 264 с.

6. Новіков В. В. Виникнення суб'єктивних прав громадян і вимоги законності щодо їх забезпечення. *Вісник Львівського інституту внутрішніх справ*. Львів: Львівський ін-т вн. справ при НАВС України, 2001. № 2. С. 116–124.

7. Братусь С. Н. Юридическая ответственность и законность. М., 1976. 214 с.

8. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави: навч. посібник. К.: Атіка, 2001. С. 75.

9. Бреднева В. С. Уровни правосознания и юридическая деятельность: монографія. Южно-Сахалинск, 2010. 163 с.

10. Лукашева Е. А. Социальное право и личность. М., 1987. 160 с.

11. Белянская О. В. Непосредственная реализация прав и свобод личности: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 «Теория и история права и государства; история правовых учений». Тамбов, 2003. 182 с.

12. Тарасова А. Г. Юридические процедуры и реализация прав человека (теоретико-правовой аспект): автореф. дисс. на соиск. уч. степ. канд. юрид. наук: спец. 12.00.01. Волгоград, 2015. 22 с.

13. Гринкевич О. Великий договір навколо ратифікації. *Політика і час*. 1999. № 3. С. 90.

14. Головченко В. В., Головченко О. В. Правозастосування і захист прав людини в суверенній Україні. Чернівці, 2014. 327 с.

15. Витрук Н. В. Реализация прав граждан в условиях развитого социализма. М., 1983. 264 с.

16. Международное право: учебник для вузов / ред. Г. В. Игнатенко, О. И. Тиунов. М.: Изд. НОРМА-ИНФРА-М, 1999. 584 с.

17. Витрук Н. В. Основы теории правового положения личности в социалистическом обществе. М., 1979. 229 с.

Novikov V. V., Borovikova V. S. Concerning the concept of the mechanism of realisation human rights and freedoms

Human rights and freedoms are one of the essential issues in Ukraine, their recognition, guarantee, realization and protection are the crucial task of the state, as far as principle of priority of human rights and freedoms is secured in Constitution of Ukraine and forms meaning of its legal politics.

The state activity should be governed on the protection of legal interests of citizens; creating social, legal, organizational and economical conditions, that provide rights and freedoms and personal development of any individual.

The realization secured by the Constitution, laws of Ukraine ratified by international treaties norms and principles in the branch of human rights, including making the appropriate bodies of formation certain mechanism, that can provide their realization are essential direction of state politics. Level of providing human rights and freedoms testifies cultural and social level of society's development and state in general.

Providing the realization of human rights and freedoms is the main feature of modern democratic and civil society. That is why the issues concerning constituents of the mechanism of realization of human rights and freedoms are in consistent attention of scientists.

The article studies theoretical aspects of the concept and structure of the mechanism of realization of rights and freedoms. The analysis of its constituent elements. The article considers different approaches of scientists to the mechanism of realization of rights and freedoms, in particular, activity and tool. Separately drawn attention to the etymology of the word «mechanism», that means consistency in the parts, elements and involves certain stages. Due attention is paid to enforcement activities as part of the mechanism of realization of the rights and freedoms of the individual. Of particular interest is the role of legal liability as a specific guarantee for the protection of the rights and freedoms of the individual. Relevant conclusions and proposals regarding the rights and freedoms of man and the mechanism of their implementation.

Key words: *mechanism, human rights, the mechanism of realization of rights and freedoms of the person, the international implementation mechanism, legal framework, legal responsibility, legal obligation.*

Стаття надійшла 27 серпня 2018 р.